

ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВХОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ У ПРАВОВЕ ПОЛЕ

© Сливка С. С., 2014

Досліджено поняття правового поля, його основні філософсько-правові принципи. Основну увагу зосереджено на входження людини у правове поле. Доводиться, що входження у правове поле має природні детермінанти, які досліджені у статті.

Ключові слова: правове поле, принципи правового поля, взаємодія правового поля, детермінанти входження у правове поле.

С.С. Сливка

ДЕОНТОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ВСТУПЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА В ПРАВОВОЕ ПОЛЕ

Исследовано понятие правового поля, его основные философско-правовые принципы. Основное внимание сосредоточено на вхождение человека в правовое поле. Доводится, что вхождение в правовое поле имеет естественные детерминанты, которые исследованы в статье.

Ключевые слова: правовое поле, принципы правового поля, взаимодействие правового поля, детерминанты вступления в правовое поле.

S. S. Slyvka

DEONTOLOGICAL PROBLEMS ENTRY RIGHTS IN THE LEGAL FIELD

In article examines the concept of legal framework, its basic philosophical and legal principles. It concentrates on human entry into the legal field. Account for the process of entering the legal field has natural determinants are investigated in the paper.

Key words: legal framework, the principles of the legal framework, the interaction of the legal framework, the determinants of entry into the legal field.

Постановка проблеми. Логічний зміст матеріалу полягає у впровадженні онтологічних засад у правову дійсність, в результаті чого онтологія права формує деонтологію права. У цьому формуванні виявляються проблеми, які намагається частково вирішувати позитивістська культурологія права. При цьому існує певна процесуальна послідовність: людина природно входить у правове поле із своїми обов'язками для здійснення природної культурологічної діяльності у галузі права. Але водночас виникає потреба систематично здійснювати філософську терапію правових надбань, оскільки культурологічно-правову діяльність здійснює недосконала людина, з віддаленням від природно-правових норм. Апотеза фіксує ті проблеми, які пов'язані з віддаленістю позитивного права від природного.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблем правового поля в науковій літературі не висвітлюється. Правова дійсність постійно поповнюється новими поняттями, дефініціями, про які суспільство на інтуїтивному рівні пробує пропонувати свої послуги у можливих прогалинах. Це, зокрема, стосується й правового поля.

Виклад основного матеріалу. В інтернеті появилася дефініція “Правове поле – це система законодавства, тобто система нормативно-правових актів держави, та система суспільних відносин, на які поширюються правові норми”.¹ У цьому інтернетному матеріалі зазначається, що термін “правове поле” з’явився після проголошення Україною незалежності і він наближений до понять “правова система”, “законність”, “нормативно-правове оформлення”, “правова юрисдикція”, “нормативно-правова база”, взагалі цей термін вживається для позначення юрисдикції певних регуляторних дій державних органів. Він також часто вживається у промовах політиків, публіцистичній літературі і поступово проникає у науку, зокрема юридичну. Тому, вважаємо, що у філософії права можна зробити спробу сформулювати дефініцію правового поля.

Видається, що *правове поле – це впорядкована народними приписами і державними правовими нормами імперативна сфера композиційних дій людини.*

Аналізуючи висловлене міркування, наголосимо, що основною метою правового поля є регулювання суспільних відносин. Питання сформульовано так: якщо суспільні відносини перебувають у правовому полі, то регуляція можлива, якщо не перебувають, то така регуляція неможлива. Адже правове поле є імперативною сферою дозволів і заборон, з визначеним складом правопорушення, правовими обов’язками та відповідальністю. Більше того, імперативність сфери визначає правовий вплив на людину у вигляді своєрідних квантів, певних коливань, імпульсів. На людину час від часу впливає наказовість, примус духу природного права і вона опам’ятовується, що живе у впорядкованому, унормованому середовищі, де панує обов’язок жити за встановленими нормами, що її дії перебувають під контролем права.

Відомо, що поведінка людини, тобто її вчинки, дії не є простими рухами. Це композиційний рух, в якому поєднані дії і думки. У юридичній науці думка людини іменується суб’єктивною стороною правопорушення (потенційно-можливими діями), яка теж підлягає регламентації імперативами правового поля. Хоча сукупність думок, почуттів і пристрастей повною мірою належать не до правового поля, а вже до правового простору, де відбувається регуляція не суспільних відносин, а мегасуспільних, всесвітніх природно-правових відносин. Слід наголосити, що сфера дій людини у правовому полі не охоплюється асоціативними і комунікативними законами. Тобто певне правило об’єднання і перестановок не діє у правовому полі, оскільки кожен варіант об’єднання чи перестановки може мати свій зміст дій, на які імперативи правової сфери діють по-іншому. Від цього залежить ступінь виконання людиною обов’язку та її вини.

Правове поле відображає нормативну діяльність не тільки держави, а й суспільства. Насиченість правового поля нормативно-правовими актами держави не є єдиною вимогою, тобто цього ще недостатньо. Є ще народні приписи, правила, закономірності у формі усних звичаїв, традицій, моралі, які мають не меншу імперативність у регуляції, хоча й формуються еволюційно. Якщо нормативно-правові акти держава приймає без врахувань еволюційних канонів, то ці акти будуть слабо дієвими і правове поле не матиме акмеологічної сили духу позитивного права, цілеспрямованого вектора правового кванту. Тому правопослушна людина, якщо попаде (в такому випадку) за межі дії правового поля, то вона позбудеться згубного впливу імперативу невиразного, неповного, штучного позитивного права. Тільки у єдності нормативно-правових актів з народними приписами правове поле є повним, адекватним, справді природно імперативним, що й очікують члени суспільства для захисту своїх прав та можливості з бажанням виконувати обов’язки.

Зауважимо, що правове поле визначається позитивним правом (не враховуючи народних приписів).

Природне право характеризується не полем, а простором, і в цей простір людині не потрібно входити, оскільки вона в ньому перебуває з моменту народження. Однак є потреба в усвідомленні людиною природно-правового простору і поведінки у ньому, осмисленні природно-правових явищ. Виняток становить входження у надприродно-правовий простір, який здійснюється через віру завдяки канонічному праву.

Інженерія входження у деонтологічно-позитивіське правове поле є складнішою, але обов’язковою. Річ у тому, що у бурхливому суспільно-державному житті використовувати одні природно-надприродні правові норми означатиме заперечення життя на землі. Людина мусить для себе створювати конкретні норми поведінки, які диктуються життєвими проблемами, ситуацією. Інша річ, які ці норми: визнані чи не визнані природним правом. Цим і займаються в галузі філософії права.

¹ http://www.pravo.vuzlib.su/book_z467_page_7.html

Складність усвідомлення правового поля полягає у його філософсько-правових принципах, визначених засадах, вихідних положеннях життєдіяльних потреб. Будемо вважати, що правове поле ґрунтується на таких основних філософсько-правових принципах: *онтологічно-догмативних, антропологічно-правових, морально-оціночних, суспільно-нормативних, державно-імперативних*.

Онтологічно-догмативний принцип впливає із права на життя, почуття обов'язку культурологічної діяльності на почуття вини і відповідальності за неї. Фактично йдеться про ті засади, які людина не створила, а повинна їх сповідувати бездоганно, оскільки перебуває у полі канонів і догм. Людина мусить жити, незважаючи на різні труднощі самого життя, вона мусить виконувати якусь посильну роботу (створити “другу” культуру), розуміти, що інколи вона робить щось непередбачуване буттям і повинна відповідати за заборонену догматами діяльність. На людину онтологічно покладений вибір поведінки і догматичний обов'язок сприймати як потребу, а не як тягар долі. При цьому обов'язок повинен мати нормативне обґрунтування, яке людина сама для себе здійснює. Нормативне розуміння обов'язку перебуває у полі випробування, але повинно застерегти від великої кількості покаяння. Природні санкції за непокаяння повинні сприйматися з вдячністю, оскільки ця природна справедливість є очікувана.

Антропологічно-правовий принцип відображає дію природних законів у самій людині, її організмі (про це детально йдеться у філософії права). Для проблем філософії права важливим є принцип формування правосвідомості людини. Очевидно, що основне значення у цьому формуванні має процес “наповнення” свідомості правом, законодавством та іншими нормами. Не заперечуючи цього, зауважимо, що не є достатньою умовою. Річ у тому, що не враховується підсвідомість людини як антропологічний елемент, що відображає психічні процеси поза свідомістю. Звичайно, підсвідомість і свідомість людини тісно пов'язані між собою, навіть здійснюється обмін інформацією. Але важливість в тому, що підсвідомо зона здебільшого наповнюється мимовільною інформацією, ніби другорядними і непотрібними відомостями. Інформація підсвідомої зони фактично є програмою поведінки людини, може характеризуватися зомбуванням як ззовні, так і самозомбуванням. Ця програма не працює в постійному режимі, а найчастіше з настанням певних соціальних факторів, умов, що є небезпечним для суспільства. Тому антропологічно-правовий принцип відображає наповнення підсвідомості правовою, моральною інформацією, тобто всіма можливостями і дотичними елементами правового поля.

Важливе значення для правового поля має *морально-оціночний* принцип, який дає пряму відповідь хоча б на такі запитання: чинне законодавство скеровано на суспільне добро чи зло? перевага надається духовно-моральним аспектам чи матеріально-правовим? національні звичаї і традиції охороняються правом чи ні? Різниця між суспільним добром і злом полягає у реалізації національної ідеї. Моральна оцінка правового поля повинна мати самостійне значення у забезпеченні тих споконвічних соціальних проблем, які турбують націю, конкретний народ. Національна ідея слугує своєрідною другою “онтологією”, яка повинна обов'язково мати позитивний розв'язок у правовому полі, що і є добром. У правовому полі духовно-моральні аспекти мають бути первинними, оскільки йдеться про виховання громадянина жити у демократичному суспільстві. Власне у людини однією із антропологічних складових є дух (зокрема мораль), а у тварини він відсутній. Тому для людини найважливіше у правовому полі честь і гідність, смирення, совість, добродіяння (благодіяння), безпристрасність, альтруїзм, боязнь гріха, каяття, ненасильство та інші моральні категорії, що доводить перевагу морального вибору над матеріальним. Річ у тому, що у людини діє онтологічний імператив моралі, який формує своєрідне моральне поле. Причому моральне поле із правовим полем мають спільні та відмінні компоненти. Це можна зобразити такою схемою:

Схема перетину морального і правового полів

Перетин двох полів утворює морально-правові норми, які є цінними і визначальними у правовому полі. Тут діють і моральні, і правові санкції, тобто здійснюється моральна оцінка скоєного вчинку.

Для дієвого правового поля принципово важливим є фіксована повага до звичаїв і традицій нації, суспільства. Це онтологічно-моральні засади правового поля, які виконують забезпечувальну функцію для правового життя громадян. Звичаї встановлює суспільство у вигляді одобреного порядку, правил поведінки, своєрідних “законів” нації. Ці “нормативні” процеси здебільшого відбуваються на підсвідомому рівні і відображають правовий код нації. Традиції мають “транспортне” значення, виконують праінформаційну функцію. Якщо звичаї “пройшли” багато поколінь, то вони традиційно успадковані у вигляді моральних норм. Тому правове поле немислиме без морально-оціночних звичаїв суспільства, нації, які регулюють суспільні відносини найефективніше, містить у собі глибоко логічний повчальний висновок і є найкращим імперативом права.

Суспільно-нормативний принцип правового поля забезпечує перехід у правову реальність, правову деонтологію, право суспільства (народне право), що має загальнолюдське визнання у регулюванні результатів практичного розуму. Цей стан формує своєрідне безколізійне ментальне право, бо завершується пошук візирів права суспільним еталоном, цінністю визнання в результаті соціалізації права. Суспільна нормативність правового поля найбільше сприяє синергетичній поведінці людини, прояву свободної волі і біфуркаційними точками (точками розгалуження) стають нововведення у законодавство. Будучи багатоальтернативними, точки біфуркації ментального права можуть забезпечити духовно-правове переродження людини, не допустити духовного апокаліпсису, а можуть призвести до правового нігілізму. Суспільно-нормативний принцип унеможливує правовий нігілізм, але необдумане втручання у цей принцип може мати зворотну силу. Для недопущення порушення онтології права використовується терапія природного права. Ефективність природної суспільно-правової терапії забезпечується релігійним осмисленням життя людиною, уцерковленням членів суспільства (за їх згодою). Адже онтологічні основи християнського світогляду мають природно-правовий вимір суспільного життя, призводять до духовно-правового оздоровлення суспільства, що є метою філософії права. Особлива цінність норм уцерковленого суспільства полягає у синергетичній дії суспільної люстрації, правовому очищенні шляхом випробування, спостереження, визнання авторитету Церкви, старших членів суспільства. Тобто уцерковлення дає можливість входити в імперію суспільної оцінки свободної волі вірянина, залучати членів суспільства до наведення правопорядку, до створення духовно-практичного підґрунтя правового поля.

Видимим критерієм правового поля слугує *державно-імперативний* принцип, оскільки основна увага зосереджена на позитивне право, на силове регулювання. У результаті цього змінюється значення імперативу: з онтологічно-догмативного, антропологічно-правового, морально-оціночного, суспільно-нормативного імперативу на державно-імперативний. Хоча попередні імперативи не перестають діяти, але вони є додатковими, добровільними, мимовільними, а державно-імперативний принцип є основний і примусовий. При цьому цієї примусовості людина домагається сама, бажає щоб її добровільні дії були в певних межах і визнання державного імперативу стає формою насильницького порядку, здійснюється домагання обмеження дій. Правова реальність поля зумовлена правовою цивілізацією і має вигляд у формі дозволів і заборон. Ці форми впливають із таких чотирьох складових державно-імперативного принципу (підпринципи): *все, що не забороняється законом – дозволяється; дозволяється все, що не забороняє закон; забороняється все, що не дозволяється законом; дозволяється те, що дозволяє закон.*

Підпринцип *“все, що не забороняється законом, – дозволяється”* відомий здавна і розрахований на підвищення ролі людини, індивідууму у державі, його свідомості, компетентності, професіоналізму, на довір'я до людини. Згідно з цим підпринципом, законно може діяти та людина, яка знає закони, знає, що закон забороняє, а що дозволяє, і тому, перш ніж прийняти якесь рішення, їй треба насамперед з'ясувати, чи не суперечитиме майбутній вчинок законодавству. Треба, однак, мати на увазі й те, що право забороняє далеко не всі шкідливі діяння, а лише найбільш небезпечні, так що зла людина може вчинити шкідливу дію, не порушуючи цього правового принципу. Цей закон писаний для високоморальних, високоосвідчених людей, які не чинитимуть негідних дій, навіть за умови, що їх заборона не зафіксована в законодавстві.

Дещо інший зміст вкладений на перший погляд в аналогічному підпринципі: “*дозволяється все, що не забороняє закон*”. Він пропонує широкий діапазон дій, деяку свободу, розкутість, бажання братися за справу з охотою, навіть ризикуючи. Здійснюється орієнтування на плюралізм думок, розвиток ініціативи, творчого підходу, стимулюється альтернативна поведінка. Від людини вимагається належний рівень правової поінформованості (як і в першому випадку), політичної, моральної та правової свідомості. Ті, хто живе за цим принципом меншою мірою цікавляться нормативними документами. Але ознайомлюючись з ними, передусім, шукають відповіді на запитання: “що дозволено?”. Здебільшого їх дії передають зв’язанню відповідності цих дій до закону. У цьому прихований певний ризик, легковажність, суб’єктивізм. Допомагають життєвий досвід, інтуїція, правові знання.

У протилежність цим двом підпринципам поставлений підпринцип “*забороняється все, що не дозволяється законом*”. Цей принцип ґрунтується на великій обачності, зважувальності, відповідальності. Це найбільш “сковуючий” принцип. З цього випливає безініціативність, нерішучість, вичікування – деяка апатія, спонування до бюрократичних дій. Громадяни, які дотримуються цього принципу, уникають конфлікту у спілкуванні з людьми, бояться вийти за межі дозволеного правом. Постійно вчитуються в закони, шукають відповіді на численні питання, і, зазвичай, рідко їх знаходять, що призводить до постійного незадоволення. Основним предметом пошуків у цих людей є перелік діянь, які заборонені.

Четвертим підпринципом: “*дозволяється те, що дозволяє закон*” більше керуються працівники державних органів, службові особи при виконанні службових обов’язків. Це пов’язано з тим, що їхні дії повинні бути зрозумілими, справедливими, об’єктивними. Тут майже не відводиться місця альтернативі, плюралізму. Принцип розрахований на можливі прогалини в законі, появу нових прецедентів тощо.

Тільки філософсько-правовими принципами не висвітлюється сутність і призначення правового поля. У правовому полі діють також принципи моралі, теорії права, конституційного права, міжнародного права та інших галузей права. Ці принципи відомі із вивчення відповідних наук, хоча список принципів ніколи не може мати остаточного варіанта, він постійно поповнюється новими принципами, які диктує правова реальність. Але серед усіх існуючих і можливих принципів правового поля провідне місце займає верховенство права.

Зауважимо, що слід відрізнити верховенство природного права від верховенства позитивного права. Перше поняття існує онтологічно, оскільки на природних законах побудований світ, ці закони панують повсюдно, забезпечують трансцендентальний порядок, абсолютну справедливість, мають акмеологічну властивість. Уява людини про природні закони призводить до природного права, яке не є штучним, земним, а небесним, взірцево-бездоганної дії. Справжнє верховенство природного права є абсолютним принципом природно-правового простору.

У правовому полі діє деонтологічний принцип верховенства позитивного права як принцип конституції, законності, честі і гідності людини, презумпції невинуватості, природної справедливості тощо. Цей принцип діє повною мірою в правовій державі, де наявне верховенство конституції (правового основного закону), де жодна норма будь-якого позитивного закону не вступає у протиріччя з нормами конституції, де керівники держави, службові особи використовують верховенство права як бездоганне правило своєї державної діяльності, де панує реальна рівність перед законом, який законодавча влада визнала необхідним для свого суспільства. Наявність верховенства права у демократичній, правовій державі визнає людину як верховну цінність, її свободу, забезпечує онтологічні вимоги до визначення її місця в суспільстві. Верховенство права означає акмеологію правового закону, його якість, тоді право займає вище положення від держави, має панівну властивість, найвищу юридичну силу. Справжнього панування права народ очікує роками, оскільки такий стан не допускає зловживань влади своїми повноваженнями, застерігає від диктатури і свавільної влади, що є природною вимогою народу та онтологічним усладкуванням.

Дослідження проблем правового поля зводиться щонайменше до трьох понять: *наповнення* правового поля, *взаємодія* правового поля з іншими полями, *входження* у правове поле. *Наповнення* (насичення, охоплення) правового поля нормами характеризується зовнішнім нав’язуванням дій і сприянням появи внутрішніх спонукань на їх виконання. Державна влада перебуває завжди у

пошуку правових норм, які б ефективно регулювали суспільні відносини. Цей процес є вічним і проблематичним. Річ у тому, що людина сама для себе шукає обмежень. Такі пошуки завжди будуть суб'єктивними, з наявними або добре замаскованими лазівками, різноманітними суперечностями тощо. Головне у наповненні полягає не у заборонах, а у дозволах, охороні, не у штучності, а у природності. Вектор наповнення повинен бути скерованим у бік природного права, онтології права, правового обґрунтування буття людини. Тобто наповнення правового поля повинно забезпечувати легітимність людини, законність її дій і сприянню природно-правовому мисленню.

Відомо про існування не одного правового поля, а його множини (однорідної і неоднорідної). Наприклад, кримінальне право утворює кримінально-правове поле, цивільне право – цивільно-правове поле тощо. Фактично, це складові елементи (компоненти) одного загального правового поля, але залежно від суспільних потреб відбувається зосередження на тій чи іншій сфері правових норм. Крім того, суспільство насичене іншими полями: моральним, релігійним, етнічним, педагогічним, медичним, музичним тощо, а кожне з них має свої внутрішні поля. Людина не перебуває в одному ізольованому полі дії, а у багатьох. Протягом життя кількість полів розширюється, що означає сповідування множини суспільних норм, з метою виконання свого призначення на землі.

З позицій проблем філософії права, нас цікавить *взаємодія* правового поля з іншими полями. Йдеться про взаємний зв'язок, залежність між суспільними явищами, які супроводжують людину (наприклад, юриста). Цей зв'язок полягає в тому, що для юриста правове поле є домінуючим. Перебуваючи одночасно в інших суспільних полях, він дає кожному з них правову оцінку. Такі дії мають практичну цінність у випадку домінування інших полів, що в результаті зменшується ризик односторонності, знижується ступінь суб'єктивізму, здійснюється наближення до онтологічних засад, до природності.

Правове поле пов'язано з людиною. Найбільше проблем виникає у процесі *входження* людини у правове поле, тобто у правову реальність, у систему правового захисту, у сферу власної реалізації свого "я". Йдеться про бажання бути корисним для суспільства, виконувати онтологічні обов'язки з внутрішнім імперативом згідно зі своєю природною обдарованістю, здібностями і взагалі талантом. Причому таке входження у сферу обов'язків, яке перебуває у правовому полі, має притягувальну силу, подібно до магнітного поля: якщо залізне тіло наближається до магніту, то притягувальна сила починає діяти з певної відстані, під впливом атракторів залізне тіло попадає в центр магніту. Ця дія природних законів поширюється на дію позитивних законів: людину тягне виконувати улюблену справу, не зважаючи навіть на силу дії різноманітних перешкод (протидії), догм тощо. Враховуючи це, вважаємо, що входження у правове поле характеризується системою різноманітних детермінантів (визначників), серед яких основними є: *добровільність, домагання, довіра, очікування, інтерес*. Ці визначники визначають не просте входження, а природне.

У суспільній реальності повинна панувати *добровільність* тих чи інших дій. Фактично суспільство постійно робить виклик особам, які бажають чинити добрі справи за власним бажанням. Такі самодіяльні дії заохочуються, тому що добровільні справи мають найвищий ступінь якості, користі і цінності. Входження у правове поле здійснюється з почуттям обов'язку, правовим почуттям, без ненав'язування чи нагадування, а активно з власної волі, за власним бажанням, без примусу. Добровільність здійснення добра з моральною свідомістю є вищим благом у праві.

Умовна "магнітна" дія правового поля супроводжується ще й *домаганням* людини попасти в імперію права. Домагання здійснюється шляхом бажання, а особливо прохання, яке важко заперечити, оскільки воно є визнаним державою у формі як обов'язку, так і права. Зокрема, домагання обов'язку, має вищу цінність, ніж домагання права на певну дію. Якщо людина впевнена у доцільності домагання, то підвищується ступінь відповідальності у правовому полі і тим самим забезпечується визнання цінності позитивно-правових норм, які декларує держава.

Визначник *довіри* в правовому полі означає чи належить ступінь розвинутого права у державі, яке не тільки є правом сили, влади, а й правом громадянського суспільства. Нерозвинуте право не викликає довіри до правового поля держави, оскільки у цьому полі можуть бути зафіксовані елементи зловживання, необґрунтованого примусу, корупційних схем з метою матеріальної вигоди високих посадових осіб. Важливо, щоб у правовому полі панувала довіра державному примусу,

довіра вимушеному насильству в окремих випадках (питання війни), звідки впливає добра воля держави, яка закладена у нормативно-правових актах.

Очікування у правовому полі зводяться до одержання бажаних результатів, до уяви про подальший перебіг суспільних подій, розвиток правовідносин на перспективу. Тобто людина, яка входить у правове поле, навіть на підсвідомому рівні намагається прогнозувати державні наміри у сфері справедливості. Важливо не потрапити у стан нігілізму, зневіри у майбутніх правовідносинах. Можна сказати, що очікування часто межує з вірою, терпінням і надією на природне вирівнювання правового поля. Головне, щоб правовий задум держави, наміри у формуванні правового поля мали хоча б поступове, але реальне втілення у розвиток суспільних відносин.

Рушійною силою природного процесу входження у правове поле є *інтерес* як потреба задоволення сенсу життя. Тут виникає проблема: як задовольнити сенс життя інтересом до правового поля? У практичній діяльності людини часто нагадують одні одним, що сенсом життя є її фізичне здоров'я. Незадовільний стан здоров'я є лише наслідком, а причиною – недотримання законів природи. Якщо правове поле відображає систему людських законів, то основним інтересом у правовому полі є створення таких законів, які б не мали негативних впливів на антропологічні потреби. Адже інтерес у правовому полі супроводжується емоціями у створенні умов життя людини, виражає спрямованість її активності у суспільнозначущих інтересах, підвищує увагу людини, сприяє усвідомленню своєї практичної необхідності у суспільстві та усвідомленню мети деонтологічної діяльності людини тощо. Інакше кажучи, входження людини у правове поле повинно збігатися із онтологічним входженням людини у природно-правовий простір (при народженні). Звичайно, цього досягнути не вдається, оскільки людські дії часто відходять, відхиляються від природних дій, тому інтерес, як практичне становлення людей до умов свого існування й розвитку, не відповідає онтологічним вимогам, зокрема й збереженню здоров'я. Проблема полягає не тільки у неприродному формуванні правового поля, а й спрощеному входженні людини у нього.

Суть спрощеного входження людини у правове поле полягає в тому, що людина лише очікує інтересів у праві, а не робить в цьому сенсі зустрічних дій. Йдеться про те, що у правове поле треба йти із сформованим власним інтересом з метою подальшого його розвитку та зміцнення. Найбільше це стосується інтересу охорони своєї свободної волі у правовому полі. Процедурно цей процес входження виглядає схематично так: потребу позитивно-правового захисту виконання онтологічних обов'язків. Такий інтерес є природно обґрунтований і антропологічно сприятливий.

Мовою права основним онтологічним обов'язком є пізнання і реалізація природного права. Практично йдеться про реалізацію моральних цінностей, які людина засвоїла поза правовим полем. Тому суть інтересу у правовому полі полягає у реалізації і захисті людської моралі, яка, як правило, сформована канонічним правом. Тобто у правове поле потрібно входити з мораллю і інтерес вбачати у вглибленні в процес становлення позитивного права, у суспільну нормативну свідомість без внутрішніх незгод та вимушених дій.

Цілеспрямоване формування інтересів окремої людини у правовому полі і включення її в активну творчу діяльність залежить від збігу чи незбігу інтересів влади і народу. Така узгодженість інтересів можлива при демократичному режимі, де високий рівень пізнавальної діяльності, де реалізація інтересів підвищує статус особистості, спонукає її до активної діяльності і залучає втілювати у життя моральні концепції кожного громадянина. У результаті цього ці моральні концепції у правовому полі стають морально-правовими і спрямовуються на збереження демократичного суспільства, що відображає не тільки індивідуальні, а й групові, соціальні інтереси.

Немаловажливим визначником входження у правове поле мають і переходи з одного правового поля в інше. Ці дії відбуваються у зв'язку із змінами у професійній діяльності, де виникають інші службові інтереси. Тут можливі щонайменше *три випадки*: розширення інтересів в *одному полі*, перехід у *споріднене поле*, перехід у *інше поле*. У першому випадку діє принцип концентричності (спільний центр в одному полі), у другому – перетин полів із частиною спільних елементів), у третьому – дотичність або й відсутність точки дотику. Звичайно, входження у концентричні правові поля є найкращим варіантом, оскільки інтереси є відомими і їх розширення набуває ефективної кваліфікації. Сюди можна зарахувати як розширене особисте правове поле, так і правове поле родинного середовища, в яке член сім'ї входить доволі рано. Входження у

споріднене правове поле вимагає частини додаткових знань, яких здобути не так складно. Відправна точка інтересів перебуває у спільній (перетин) частині полів. Найскладніше буває тоді, коли виникає необхідність здобувати інтереси в іншому (часто незнайомому) правовому полі, оскільки йдеться про цілковиту перекваліфікацію, яка може й не принести бажаного успіху, або результати будуть завдяки наполегливій праці протягом доволі тривалого часу. Спільними елементами будь-яких правових полів є побутові, життєдіяльні, моральні, етнічні та деякі інші норми, а провідним полем – первинне правове поле. Вони найбільше впливають на розширення інтересів чи появу нових інтересів в інших полях.

Висновки. Отже, деонтологічні проблеми входження людини у правове поле пов'язані із вимушеним визнанням імперії, панування позитивного права в суспільстві. Активне чи пасивне, повне чи часткове входження повинно забезпечувати охорону свободної волі людини, розвивати почуття обов'язку й відповідальності, домагатися справедливості, не допускати появи абстрактного чи авторитарного права. Для цього входження у правове поле з метою професійної діяльності повинно відповідати законам логістики, зокрема металогіки, якщо логістика входження скерована на мистецтво правових стратегій, оптимізацію правових процесів, обґрунтованість умовиводів, то металогіка скерована на філософське обґрунтування позитивістської закономірної дійсності. Йдеться про вищі аксіоматичні цінності, які впливають із надчуттєвих філософсько-правових принципів правового поля (онтологічно-догмативних, антропологічно-правових, морально-оціночних, суспільно-нормативних, державно-імперативних). З урахуванням цих та інших принципів є можливість певною мірою вирішувати проблеми у позитивному правовому полі, якщо входження у нього було природними.

1. Сливка С. С. *Проблеми філософії права: навч. посіб.* / С. С. Сливка. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 160 с.
2. Сливка С. С. *Канонічне право: навч. посіб.* / С. С. Сливка. – К., 2013. – 232 с.
3. Сливка С. С. *Філософія права: навч. посіб.* / С. С. Сливка. – К., 2012. – 256 с.